Πατερικές διδαχές περί αυτεξουσίου του ανθρώπου

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 27 Σεπτεμβρίου, 2014

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος σχετικά μέ τό αὐτεξούσιο
τοῦ ἀνθρώπου μᾶς λέγει ὅτι «Ἡ προτίμηση τοῦ καλοῦ ἤ τοῦ κακοῦ εἶναι
χαρακτηριστικό τοῦ αὐτεξουσίου. Ἡ θέληση καί ἡ πράξη τοῦ ἀγαθοῦ, εἶναι
χαρακτηριστικό τῆς ἠθικῆς ἐλευθερίας. Τό αὐτεξούσιο εἶναι ἠθικό χαρακτηριστικό
κάθε ἀνθρώπου, κι ἡ ἠθική ἐλευθερία χαρακτηριστικό μόνο τῶν ἐναρέτων. Τό αὐτεξούσιο
κάνει τόν ἄνθρωπο δυνάμει ἠθικό, ἐνῶ ἡ ἠθική ἐλευθερία ἐνεργείᾳ ἠθικό. Τό αὐτεξούσιο
παραπλανώμενο ἀπό τίς ὁρμές, ἐπιθυμίες ἤ λανθασμένες σκέψεις, κατεβάζει τόν ἄνθρωπο
στήν τάξη τῶν ἀλόγων ζώων. Ἡ δέ ἠθική ἐλευθερία τόν ἀνεβάζει ὡς τίς τάξεις τῶν
οὐρανίων ἀΰλων πνευμάτων. Τό αὐτεξούσιο ὠθεῖ τόν ἄνθρωπο καί στήν φωτιά καί
στόν θάνατο, ἀλλά ἡ ἠθική ἐλευθερία, πού προτιμάει πάντα τό καλό, τόν ὁδηγεῖ
στό ὕδωρ τό ζῶν καί στήν αἰώνια ζωή. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι αὐτεξούσιος νά προτιμήσει
τήν εὐλογία ἤ τήν κατάρα, ἀλλά ὅποιος μέν προτίμησε τήν εὐλογία φάνηκε ἠθικά ἐλεύθερος,
ὅποιος δέ τήν κατάρα, αὐτός ἔγινε ἠθικά δοῦλος»1.

Ὁ Κάλλιστος Ἀγγελικούδης,
νηπτικός Πατέρας τοῦ 14ου αἰώνα, γράφει σχετικά μέ τό αὐτεξούσιο «Κατ᾽ οἰκονομία
θειότερη δέν παραπέμφθηκε ὁ πονηρός ἀμέσως στήν γέεννα πού τοῦ κληρώθηκε, ἀλλ᾽ ἀφέθηκε
πρός ἔλεγχο καί δοκιμασία τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ αὐτεξουσίου του, ὥστε καί χωρίς
νά τό θέλει νά κάνει μέ τήν ὑπομονή πιό ἀξίους καί πιό δικαίους τούς ἁγίους καί
νά γίνει γι᾽ αὐτούς αἴτιος μεγαλύτερης δόξας, γιά τόν ἑαυτό του πάλι μέ τήν
δική του ἐθελοκακία καί τίς δολιότητες κατά τῶν ἁγίων νά καταστήσει δικαιότερη
τήν κόλαση... Ἡ θεία χάρις παρουσιάζεται νά εἶναι προτρεπτική, ὄχι ἀναγκαστική, ὥστε
ἔτσι νά διατηρεῖται ἡ ἐλευθερία καί τό αὐτεξούσιο. Γι᾽ αὐτό τά κακά πού κάνει ὁ
ἄνθρωπος ὑποκινούμενος ἀπό τόν σατανᾶ, δέν δέχεται τήν τιμωρία ὁ σατανᾶς, ἀλλά ὁ

ἄνθρωπος, ἐπειδή δέν σύρθηκε στήν ἁμαρτία μέ τήν βία, ἀλλά μέ δική του θέληση πείσθηκε στήν κακία. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τό ἀγαθό»2.

Ὁ Μέγας Βασίλειος τονίζει «Ἀλλά γιατί δέν ἔχουμε
στήν φύση μας τήν ἀναμαρτησία, ὥστε καί ὅταν ἀκόμη θέλουμε, νά μή ὑπάρχει σέ μᾶς
ἡ ἁμαρτία; Γιατί κι ἐσύ τούς δούλους δέν τούς θεωρεῖς φίλους, ὅταν τούς κρατᾶς δέσμιους, ἀλλά ὅταν τούς δεῖς ἑκούσια νά ἐκτελοῦν τά καθήκοντα σέ σένα. Καί στόν Θεό λοιπόν δέν ἀρέσει ὅ,τι γίνεται ἐξ ἀνάγκης, ἀλλά αὐτό πού ἐπιτυγχάνεται μέ τήν ἀρετή. Ἡ δέ ἀρετή ἐπιτυγχάνεται μέ τήν ἐλεύθερη βούληση καί ὄχι μέ τήν ἀναγκαιότητα.
Ἡ ἐλεύθερη βούληση ἔχει ἐξαρτηθεῖ ἀπό τά “ἐφ᾽ ἡμῖν” . Τό δέ “ἐφ΄ ἡμῖν” ὅμως εἶναι τό αὐτεξούσιο»3.

Ὁ ἅγιος Μακάριος σέ ὁμιλία του σημειώνει
«Σέ μερικούς ὅμως ἄν καί ζοῦν σύμφωνα μέ τό Εὐαγγέλιο, μέ πολλή ἐπιμονή προσεύχονται καί νηστεύουν καί φροντίζουν πνευματικά τόν ἑαυτό τους καί ἐφαρμόζουν
τίς ἄλλες ἀρετές, δέν προσφέρει ἀμέσως ὁ Θεός τήν χάρη καί τήν ἀνάπαυση καί τήν ἀγαλλίαση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλά βλέποντας τόν ἀγώνα τους, περιμένει καί δέν τούς χαρίζει τήν δωρεά του καί αὐτό τό κάνει ὁ Θεός ὄχι ἐπειδή θέλει νά καθυστερήσει, οὔτε γίνεται ἄσκοπα καί τυχαῖα, ἀλλά ὀφείλεται στήν ἀνέκφραστη σοφία του, γιά νά δοκιμάσει τήν ἐλεύθερη βούληση, γιά νά δεῖ ἄν θεωροῦν τόν Θεό ἀξιόπιστο καί ἀληθινό, αὐτόν πού ὑποσχέθηκε ὅτι θά δώσει σέ ὅσους τοῦ ζητοῦν καί θά ἀνοίξει τήν πόρτα τῆς ζωῆς σέ ὅσους τοῦ κτυποῦν, γιά νά διαπιστώσει ἄν πίστεψαν ἀληθινά στόν λόγο τοῦ Θεοῦ, καί περιμένουν μέχρι τέλους μέ τήν βεβαιότητα τῆς πίστεως καί τήν φροντίδα τοῦ ἑαυτοῦ τους, ζητώντας καί παρακαλώντας αὐτόν, ἤ μήπως ,ἀφοῦ περικυκλωθοῦν ἀπό τό κακό, χαλαρώσουν τήν προσπάθεια καί στραφοῦν πρός τά ὀπίσω καί ἀφοῦ ἀπιστήσουν καί ἀπελπισθοῦν, νά ἀδιαφορήσουν
καί νά μή δίξουν ὑπομονή μέχρι τέλος»4.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἀπαντώντας
στήν ἐρώτηση, γιατί ὁ Θεός ἐδημιούργησε τόν ἄνθρωπο μέ τήν ροπή τοῦ αὐτεξουσίου, ὥστε ἄλλοι νά γίνουν καλοί καί ἄλλοι κακοί καί νά κολασθοῦν, λέγει «Διότι ἀκόμη καί ἕνας μόνο, ἄν ἐπρόκειτο νά εἶναι ὁ ἀγαθός, οὔτε τότε δέν θά εἶναι σωστό νά παραιτηθεῖ τῆς δημιουργίας, διότι ἀνώτερος εἶναι ἕνας πού πράττει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ παρά μύριοι παράνομοι»5.

1.
Νεκταρίου Κεφαλᾶ, Μητροπολίτου Πενταπόλεως Ἅπαντα τόμ.Ε΄, σελ. 205,

2.Φιλοκαλία
Ἔκδ. Γρηγορίου Παλαμᾶ τόμ 21 Α, σελ. 281,

3.
Βασιλειανό Ἀποθησαύρισμα Ἔκδ. Φωτοδότες, σελ. 128,

4.
Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος Ἔκδ. Γρηγόριος Παλαμᾶς τόμ. 7 σελ. 469,

5.
Γρηγορίου Παλαμᾶ Ε.Π.Ε. τόμ. 10 σελ. 563

(Πηγή: "Ορθόδοξος Τύπος", 30/05/2014)